

L'ANTICIPACIÓ COM A MESURA PER ASSEGURAR. LA PARTICIPACIÓ DE L'ALUMNAT AMB PÈRDUA AUDITIVA

Carme Martínez Ruiz

Coordinadora Pedagògica. Institut Miquel Martí i Pol

Núria Sadurní Montell

Logopeda. CREDA Baix Llobregat

RESUM

En aquest article es presenta "l'anticipació": un recurs educatiu que es posa en pràctica al centre de secundària Miquel Martí i Pol de Cornellà de Llobregat (Barcelona) per assegurar la participació a l'aula ordinària de l'alumnat amb pèrdua auditiva.

En el marc de l'anticipació, l'alumnat amb pèrdua auditiva manté una sessió amb un professor per anticipar el contingut de les sessions setmanals que es duren a terme posteriorment a l'aula ordinària.

En l'article s'explica el perquè de les sessions d'anticipació, els seus objectius, forma d'organització, contingut i procediment, així com la valoració positiva que es realitza d'aquest recurs.

Paraules clau: anticipació, interacció, inclusió, participació, pèrdua auditiva, sordesa, discapacitat, informació incidental, atenció dividida, centre d'agrupament

ABTRACT

This paper provides an overview of an educational resource targeted at hearing impaired students at Miquel Martí i Pol secondary school, in Cornellà de Llobregat (Barcelona). The resource is called 'anticipation' and its main aim is to assure the full participation of hearing impaired students in the ordinary classroom.

Within the framework of anticipation, hearing impaired students hold a session with a teacher to 'anticipate', that is, to go through the contents that will be provided later in the week at the ordinary classroom.

The paper explains the reasons behind anticipation sessions, their objectives, way of organising, contents and process, as well as the positive feedback from all stakeholders.

Key Words: Anticipation, interaction, inclusion, participation, hearing impairment, deafness, hearing disability, incidental information, divided attention.

EL REPTE DE LA INCLUSIÓ DELS ALUMNES AMB PÈRDUA AUDITIVA

Un dels objectius principals dels centres educatius és assegurar la participació i l'aprenentatge de tot l'alumnat i així es reflecteix en la majoria de projectes educatius. En la gran diversitat de l'alumnat hi ha alumnes amb necessitats educatives especials i, dins d'aquests, podem trobar els alumnes amb pèrdua auditiva.

Ahora, la diversitat de l'alumnat amb pèrdua auditiva també és molt àmplia ja que depèn de les variables que incideixen en la pèrdua (grau, localització, moment d'aparició i detecció) i de la interacció dels factors personals i ambientals de cadascun dels alumnes.

Però l'alumnat amb pèrdua auditiva té les mateixes necessitats que l'alumnat oient: necessita jugar, compartir amb iguals, pertànyer a un grup, sentir-se estimat, progressar en el seu aprenentatge, etc. La pèrdua auditiva pot incidir en el context on es donen totes aquestes situacions necessàries per aprendre a ser, actuar, pensar, comunicar, descobrir i conèixer. I

és per això que el centre i els seus professionals han d'incorporar en el context escolar i en la pràctica diària les estratègies necessàries perquè la incidència de la pèrdua auditiva en la interacció sigui la mínima possible i l'alumne sord pugui participar, aprendre i progressar com els seus companys.

La facilitat amb què el centre modifiqui el seu context i pugui donar la millor resposta a l'alumnat amb pèrdua auditiva, dependrà també de la cultura inclusiva en la que visqui el centre. El centre inclusiu té present tota la comunitat educativa independentment de les seves capacitats o característiques i vetlla perquè tothom pugui accedir i participar amb les mateixes oportunitats. Així, en el cas de la pèrdua auditiva, adapta els espais, els materials, elimina les barreres perquè la comunicació i les informacions siguin accessibles també per a l'alumnat o professionals sords. D'altra banda, fa plantejaments metodològics i organitzatius i gestiona el currículum tenint present la diversitat i la inclusió de tot l'alumnat.

Un altre element important que també determinarà la participació i el progrés de qualsevol alumne amb necessitats educatives especials o discapacitat seran les expectatives que els professionals tinguin vers aquest alumnat. La percepció o desconeixement que poden tenir de la discapacitat i, en concret, la invisibilitat social que arrossega la pèrdua auditiva, poden fer que el professional dubti de les capacitats d'aprenentatge de l'alumne i hi hagi una rebaixa important en l'exigència dels aprenentatges sense una justificació clara.

És per això que és molt important l'avaluació dels aspectes on pot incidir la pèrdua auditiva en cadascun dels alumnes: aspectes comunicatius i lingüístics, cognitius i d'aprenentatge, i personals i socials, per tal de dissenyar una resposta el més ajustada a les característiques de cada alumne.

A partir d'aquesta avaluació podrem trobar tres perfils d'alumnes amb pèrdua auditiva:

- Alumnes amb un bon desenvolupament comunicatiu i lingüístic, que l'entorn ha estat capaç de tenir en compte les seves dificultats d'interacció derivades de les dificultats auditives i que només necessiten que s'adoptin una sèrie d'estratègies comunicativo-lingüístiques, d'accés a la informació-aprenentatge i personals-socials per facilitar el procés d'ensenyament-aprenentatge
- Alumnes que presenten un cert retard lingüístic on es poden veure compromesos els aprenentatges si no es té en compte aquest retard. A més a més d'utilitzar les estratègies esmentades, cal assegurar que tindran oportunitats d'interacció i ús del llenguatge en diferents situacions, sobretot dins l'aula. Aquests alumnes poden anar perduts en aquest espai i en tot el centre escolar per tota la informació que s'hi dona, tant explícitament com incidental. La mesura organitzativa que es presenta en aquest escrit va dirigida principalment als alumnes d'aquest perfil, per tal d'assegurar la participació dins l'aula, anticipant la informació més important.
- Alumnes que presenten un desenvolupament comunicatiu i lingüístic baix i que necessitaran, no només les adaptacions i estratègies esmentades, sinó accions específiques per millorar el llenguatge, els aprenentatges i les relacions personals i socials.

Però abans d'entrar en una de les mesures organitzatives per a l'alumnat amb pèrdua auditiva, i objecte aquest article, és important aturar-nos a descriure com es dona la interacció i la informació a l'aula i quina incidència té la pèrdua auditiva en aquest context.

LA INCIDÈNCIA DE LA PÈRDUA AUDITIVA EN LA INTERACCIÓ A L'AULA I ELS APRENTATGES

És per tots coneguda la importància que té la interacció en el desenvolupament i el paper que hi té el llenguatge i la comunicació, no només com a mitjà de relació amb l'entorn, sinó també d'expressió i de coneixement amb el qual es traspassa l'experiència, es regulen les pròpies activitats i es vehicula el pensament, entre altres funcions. Però què passa en aquesta interacció quan hi ha una pèrdua auditiva?

Si l'entorn no ho té present pot haver-hi dificultats. Poden ser dificultats per relacionar-se amb els altres si no s'utilitzen les estratègies adients (ús de pròtesis auditives, control del soroll ambiental, potenciació de la via visual). O dificultats per mantenir l'atenció compartida (escoltar els comentaris vers un objecte o situació sense necessitat de mirar l'interlocutor) ja que necessiten mirar la cara o les mans de l'interlocutor per fer lectura labial o atendre a la llengua de signes, i per tant, l'atenció està dividida, seqüenciada i no simultània. Pot haver-hi també dificultats per accedir a la informació incidental, que és tota aquella que es dona en l'entorn només pel fet d'estar-hi exposats sense cap intenció expressa, però que és una informació important (sorolls de l'entorn, comentaris, verbalitzacions...).

Totes aquestes possibles dificultats es poden donar en qualsevol entorn, i en el centre educatiu cal tenir-les presents especialment a l'aula.

A l'aula es donen contínues converses entre el professor i els alumnes i entre els mateixos alumnes, que serveixen per anar construint nous coneixements i anar descobrint els processos d'aprenentatge. Quan es donen aquestes converses entre múltiples interlocutors i no es té present la pèrdua auditiva, l'alumne amb pèrdua auditiva es pot perdre fàcilment. Algunes vegades, davant de les dificultats comunicatives del nen amb pèrdua auditiva, el docent pot acabar adoptant un estil comunicatiu molt restrictiu, poc inductiu del conflicte cognitiu i del raonament, amb un estil pobre sintàcticament i semàntica, que no permet a l'alumne raonar, reflexionar, fer hipòtesis o representar els estats mentals dels altres.

La pèrdua de la informació incidental en l'aula (comentaris sobre les activitats a realitzar, sobre els companys i les relacions socials) pot dificultar la comprensió de les diferents situacions socials on els matisos i les intencions tenen un valor fonamental. Aquesta restricció d'experiències pot dificultar la interiorització de normes i valors socials i morals, l'adquisició d'estratègies per la resolució de conflictes, i les relacions socials i d'amistat tan importants a partir de l'adolescència.

També es pot perdre molta informació en les situacions d'atenció dividida que es donen contínuament a l'aula: escoltar i escriure (prendre apunts), mirar les imatges d'un conte, obra d'art, taula, gràfic, pissarra... observacions d'un objecte (microscopi, laboratori), al taller, plàstica, amb l'ordinador, etc.

L'interès per la lectura, l'activació de coneixements previs, i l'aprenentatge de les estratègies lectores i escriptores que es transmeten bàsicament mitjançant la interacció de l'adult i el nen/a, també es poden veure compromesos si no es té present la pèrdua auditiva.

És per això que els docents i els companys d'alumnes amb pèrdua auditiva hauran de tenir presents les estratègies comunicatives i lingüístiques, les estratègies que garanteixin l'accés als coneixements i aprenentatges, i les estratègies que facilitin les relacions socials.

COM AJUDAR A PARTICIPAR ALS ALUMNES AMB PÈRDUA AUDITIVA

Per facilitar la participació dels alumnes amb pèrdua auditiva en la vida escolar i en les diferents activitats, cal tenir en compte un seguit d'estratègies:

PER LA COMUNICACIÓ:

- Controla el soroll ambiental per tal que l'alumne pugui treure el màxim rendiment de les seves pròtesis (implant i/o audiòfon)
- Parla-li de cara, necessita fer lectura labial per compensar la informació auditiva que percep amb dificultats.
- Crida la seva atenció abans de començar a parlar i assegura't que està atent durant la conversa
- Parla de forma natural, sense cridar i amb un ritme normal, vocalitzant sense exagerar
- Utilitza un llenguatge correcte però adaptat al seu nivell lingüístic
- Sigues expressiu, amb la cara i gestos naturals
- Controla les situacions de conversa en grup: la ubicació de les persones i el ritme de les intervencions li ha de permetre poder seguir-les fent lectura labial

PER L'APRENTATGE:

- Explota l'ús dels recursos visuals per completar i referenciar la informació
- Utilitza l'escriptura durant les explicacions orals per remarcar i estructurar els continguts: paraules clau, esquemes, mapes conceptuals...
- Facilita referents escrits per situar i anticipar el tema
- Vigila les situacions d'explicació simultània amb observació i/o realització d'alguna tasca: dictat, explicació i treball amb l'ordinador, explicació i observació al laboratori o taller o pissarra... En general, cal estructurar l'activitat i l'organització de l'espai respectant l'atenció dividida.
- Facilita l'ús de l'equip de freqüència modulada, als alumnes que la utilitzin, en situacions d'explicació oral en grup.
- Organitza l'espai pensant com es realitzarà cada activitat per tal que els alumnes sords puguin participar

Taula 1. Full resum estratègies per la participació

Però hi ha alumnes a qui no és suficient l'ús d'estratègies per part dels docents i els companys per poder participar de les activitats a l'aula, ja que presenten cert endarreriment comunicatiu i lingüístic. Per aquests alumnes una de les mesures que incideix i millora la participació a l'aula i el seguiment de les àrees són les sessions d'anticipació.

L'EXPERIÈNCIA DEL CENTRE DE SECUNDÀRIA MIQUEL MARTÍ I POL

L'institut Miquel Martí i Pol està situat al barri Riera de la ciutat de Cornellà, una ciutat de l'àrea metropolitana de Barcelona, zona castigada actualment per la crisi. La majoria d'alumnes són de classe social mitjana o mitjana -baixa, principalment castellano-parlants. El preu de la vivenda a la zona és moderat, la qual cosa ha fet que a la zona hagi crescut la immigració aquests últims anys, especialment d'origen sud-americà. Això significa que durant l'any hi ha un flux continu d'alumnat a les aules.

Es va fundar l'any 1979. Originalment s'impartien ensenyaments de formació professional de les especialitats de delineació i electricitat. Al llarg dels anys ha anat ampliant l'oferta educativa i en aquests moments s'imparteixen els ensenyaments d'Educació Secundària Obligatòria, Batxillerat (Humanístic-Social i Científic-Tecnològic), Cicles Formatius de Grau Mitjà i de Grau Superior (Electricitat, Fusta i Sanitat), Curs de preparació a les proves d'accés de grau superior i un grup de fusta de PQPI. També participen en la convocatòria de proves lliures i d'acreditacions de competències professionals de la família de Sanitat.

Es defineix com acollidor amb tot tipus d'alumnat i famílies, especialment sensible en donar oportunitats d'integració social i amb tradició d'atenció a la diversitat, i facilitador de la participació dels alumnes, famílies i professorat.

És un centre que, abans que es comencés a parlar d'integració o d'inclusió, el treball per aconseguir la igualtat d'oportunitats i d'integració social de tot el seu alumnat a partir d'una educació de qualitat, ja formava part del seu ideari i dels seus valors. També s'ha destacat per l'objectiu clar i ambiciós de formar persones en sentit ampli i de manera integral, respectuoses amb els altres, crítiques i actives davant la intolerància i la discriminació, atentes i participatives als canvis i moviments socials.

L'institut va començar el projecte de centre d'agrupament d'alumnat amb pèrdua auditiva al curs 2001-2002 per tal de donar una resposta a les necessitats de la zona del Baix Llobregat i, en concret, a la continuïtat del centre de primària L'Areny de la mateixa població.

En aquests 13 cursos ha acollit cada any més alumnat amb pèrdua auditiva, en tots els seus nivells i etapes, i per tant, ha anat progressant i ampliant els mecanismes i procediments per assegurar la inclusió i participació dels alumnes amb pèrdua auditiva, juntament amb tota la resta d'alumnat. Aquesta tasca s'ha realitzat conjuntament amb els professionals del CREDA del Baix Llobregat i la professional de l'EAP, assessorant i col·laborant en diferents àmbits i actuacions per donar la millor resposta educativa i atenent de forma directa l'alumnat i les famílies.

La predisposició i acollida d'aquest projecte per part del centre ha estat sempre positiva ja que forma part del seu tarannà com a centre i intenta facilitar la tasca de tots els professionals implicats.

A nivell general s'ha incorporat l'especificitat de la pèrdua auditiva en el Projecte educatiu i Projecte curricular del centre i en les estructures d'atenció a la diversitat. Així, el centre contempla un eix transversal sobre la sordesa en el Pla Acció tutorial (PAT) general del centre on es treballa aquest tema en tots els cursos de l'ESO. Tanmateix, s'incorpora un PAT específic per l'alumnat amb pèrdua auditiva on es treballen continguts específics personals i socials per al noi/a d'aquesta etapa. A nivell curricular s'ha anat treballant amb els diferents departaments, sobretot els de les àrees de llengües, per incorporar mesures didàctiques específiques per a l'alumnat sord. En el procediment d'acollida al professorat nou, es contempla una reunió a principi de curs per explicar l'especificitat de la pèrdua auditiva i les orientacions per atendre l'alumnat. Es en aquest context, i entre altres mesures, que trobem les sessions d'anticipació.

L'ANTICIPACIÓ

Tal com s'explica en l'apartat sobre la interacció i la participació a l'aula, hi ha alumnes amb pèrdua auditiva que tot i tenir en compte les estratègies d'accés a la informació i la comunicació per part del professorat i els companys, no accedeixen a tota la informació que es dona a l'aula, ja que el seu nivell de desenvolupament comunicatiu i lingüístic presenta cert endarreriment. Ens referim a aquell grup d'alumnes sords que els aprenentatges i la

participació a l'aula es poden veure compromesos per aquest endarreriment en el llenguatge, però que poden assolir el mateix nivell d'aprenentatges que els seus companys si assegurem la participació i l'accés a la informació i certes adaptacions de la programació.

Una de les mesures adoptades pel centre per afavorir-ho és la possibilitat d'oferir sessions d'anticipació a l'alumnat amb sordesa.

○ **Objectiu de les sessions d'anticipació**

L'objectiu principal és garantir la participació i la interacció posterior a l'aula ordinària, per la qual cosa, en aquestes sessions s'explica de forma general la informació bàsica, instruccions, activitats de les sessions setmanals que després es faran a l'aula per tal que l'alumne sord estigui situat amb anterioritat.

○ **Quines matèries i quins professionals realitzen anticipacions**

Es realitzen anticipacions d'aquelles matèries on la transmissió d'informació a l'aula ordinària sigui principalment de forma oral o hi hagi implicats molts coneixements previs. Principalment matèries relacionades amb les ciències naturals o socials, les àrees de llengua catalana, castellana, o anglesa, i tutoria. També, en alguns casos, la resolució de problemes matemàtics, o el càlcul mental oral.

Com que l'objectiu principal de l'anticipació és millorar la participació a l'aula ordinària de l'alumne sord i garantir l'accés al currículum, el professor més adequat per realitzar-la és sempre el mateix professor de la matèria. Aquesta és la forma que s'ha comprovat més eficaç perquè després l'alumne pugui participar, ja que el professor que imparteix l'assignatura coneix exactament la programació i la dinàmica que porta dins de l'aula. En el cas de les llengües catalana i castellana realitzen les anticipacions els logopedes del Centre de Recursos Educatius per Deficients auditius (CREDA) degut a l'especificitat de les dificultats que presenta l'alumnat sord i que, en molts casos, el pla d'atenció logopèdic de l'alumne forma part del seu currículum de llengua. En tots els casos, és bàsica i imprescindible la coordinació del professor que imparteix la matèria i fa l'anticipació amb el logopeda del CREDA, per tal d'adequar el plantejament de l'anticipació a les necessitats específiques de cada alumne sord, i cercar els recursos i les estratègies més adequades en cada cas.

○ **Activitats a realitzar en les sessions**

Les activitats seran diferents depenent de l'àrea. Així, quan s'anticipa una sessió de tutoria serà molt diferent d'una sessió de matemàtiques o de socials ja que el contingut i la dinàmica de les classes són també molt diverses. Dependrà també del nivell de competència de l'alumne: hi ha alumnes que necessiten més informació i exemplificacions més concretes, i altres que amb informacions generals els és suficient. El grau de pèrdua auditiva, les possibles dificultats comunicatives i lingüístiques de cada alumne, l'ús d'ajudes tècniques per a la comunicació (emissores FM, *bluetooth*), l'accessibilitat i adaptació dels materials... també seran factors determinants a l'hora de planificar la sessió d'anticipació, sent imprescindible la coordinació amb el logopeda del CREDA per planificar el millor aprofitament d'aquestes sessions.

A tall d'exemple algunes de les activitats que es poden realitzar en aquestes sessions són:

- Explicitar els objectius d'aprenentatge de cada tema, les activitats que es realitzaran i la metodologia que s'utilitzarà per tal que l'alumne sigui conscient del procés d'aprenentatge. És recomanable donar aquestes informacions per escrit.
- Quan s'inicia un tema nou, situar el tema mitjançant l'activació de coneixements previs (on, quan i per què), donar un cop d'ull al material escrit o audiovisual que s'utilitzarà a

l'aula posteriorment, veure l'estructura general del tema mitjançant un esquema o mapa conceptual, destacar els aspectes més rellevants...

- Utilitzar altres formes de representació del coneixement a més de la lingüística: mapes conceptuais, esquemes, taules, gràfics, quadres de doble entrada, gràfics cronològics...
- Treballar les paraules clau importants específiques per entendre el tema/àrea i tot aquell lèxic que els oients incorporen de manera no explícita. Aquest vocabulari s'ha de treballar d'una manera funcional i diversa i a partir de molts exemples diferents.
- Destacar les informacions més importants del llibre de text/apunts, relacionant-los amb l'esquema general.
- Donar explicacions complementàries, explicitant relacions i oferint més quantitat d'exemples il·lustratius.
- Anticipar el contingut del material audiovisual que es mirarà a l'aula tot i que estigui subtítulat. Veure'l conjuntament, facilitar un resum i comentar conjuntament els aspectes més importants.
- Anticipar les activitats amb més dificultat que després es faran a l'aula (activitats de relacionar, reflexionar, donar opinions...)
- Realització de les activitats de *listening* d'anglès de forma individual amb millors condicions acústiques, més temps, o més repeticions, o directament del professor, facilitant així la lectura labial.
- Assegurar la comprensió de vocabulari i coneixements previs per la resolució dels problemes de matemàtiques, física o altres.
- Anticipació de lectures: vocabulari, estratègies lectores, idees principals...
- Anticipar aquelles activitats que es donen en situació d'atenció dividida: comentaris sobre un objecte o fet (laboratori, taller, obra d'art, etc.), presa d'apunts, dictat...
- Anticipar les activitats que es faran en grup que es realitzin a l'aula o com a treball complementari: les tasques a realitzar, la dinàmica que es portarà, les dificultats que pot presentar, com serà la seva participació...
- Explicitar els criteris d'avaluació de cada tema: concretar les activitats, treballs, dossiers i exàmens a realitzar i com s'avaluaran.
- Anticipar el contingut i forma dels exàmens.

○ **Anticipacions de sessions tutorialis**

El tutor de l'alumne amb pèrdua auditiva normalment disposa d'una sessió per fer una tutoria amb l'alumnat sord que té al seu grup. Aquesta sessió a vegades també es combina amb l'anticipació de l'assignatura que dona al grup classe. Però, tot i així, sempre pot dedicar una estona a comentar i anticipar aspectes que després es treballaran a la tutoria.

A les sessions de tutoria de grup s'acostumen a fer activitats on la participació de l'alumnat és fonamental i es donen moltes informacions formals i incidentals en molt poc espai de temps. Així, es pot comentar alguna activitat escolar que es realitzarà en el centre (festes, concursos, diades, sortides, treballs de síntesis...), es pot treballar alguna activitat específica

del PAT per al grup (elecció de delegat, hàbits d'estudi, orientació...), comentar algun conflicte que s'hagi donat en el grup o centre, o altres. Totes aquestes activitats es donen en un context on els alumnes i professor interactuen molt, on no hi ha sempre un material escrit per seguir, ni un programa establert i es donen informacions incidentals molt importants.

És fonamental assegurar que a l'alumne amb pèrdua auditiva li arribi tota la informació que es dona a l'aula ordinària en aquesta sessió, per tal d'assegurar la seva participació i integració en el grup classe. És per això que la sessió d'anticipació de la tutoria pren un valor afegit en aquest cas. En aquesta sessió de tutoria individual, el professor haurà d'anticipar totes aquelles informacions que després es donaran a la sessió amb el grup classe i així assegurar que l'alumne sord s'assabenti i pugui participar, opinar, comentar... com els altres companys del seu grup classe. A l'institut s'intenta que aquesta sessió de tutoria individual la realitzin tots els alumnes sords, fins i tot aquells que segueixen el currículum sense dificultats i que pertanyen al perfil del primer grup que abans hem explicat.

○ **Procés de presa de decisió dins l'organització del centre**

No tots els alumnes amb pèrdua auditiva realitzen les sessions d'anticipació, ni ho fan de totes les assignatures, o durant tots els cursos. La decisió sobre quins alumnes i en quines assignatures es realitzen aquestes sessions està en contínua revisió cada curs per part de l'equip docent, el CREDA i la CAD.

El procediment és el següent:

- Per als alumnes que arriben nous a primer d'ESO: al mes de maig del curs anterior (quan els alumnes estan acabant sisè), a partir de la informació que aporten de l'alumne el professional del CREDA i la psicopedagoga de l'EAP que fa el dictamen, es valora i decideix conjuntament amb el cap d'estudis i la coordinadora pedagògica de l'Institut, l'organització del currículum de l'alumne nou. Una de les decisions a prendre en aquesta valoració és la necessitat de sessions d'anticipació i de quines assignatures.
- Per als alumnes que ja estan al centre: es recopila informació al llarg del curs a les reunions de coordinació del professorat amb el professional del CREDA, sobre el seguiment de les diferents assignatures, les dificultats sorgides a l'aula i la valoració de les sessions d'anticipació que està rebent durant aquell curs. Tant els alumnes com el professorat fan una valoració de les sessions d'anticipació que està rebent a final de curs, a partir d'un formulari (taula 2). Amb tota la informació rebuda, en la darrera reunió d'avaluació del curs, l'equip docent proposa les sessions d'anticipació que creu necessàries per a l'alumne. Amb aquesta informació el cap d'estudis estudia les possibilitats horàries, organitzatives i de recursos.

○ **Organització horària**

Una qüestió important a tenir en compte és l'espai horari en què els alumnes poden sortir de l'aula a rebre aquestes sessions. En primer lloc, cal assenyalar que cada alumne amb p.a té una organització horària individual i específica a partir de l'anàlisi i valoració de les seves necessitats i possibilitats de seguir el currículum. Així, hi haurà organitzacions molt diverses, des d'alumnes que només necessiten l'anticipació de tutoria, fins a altres que necessiten varies sessions d'anticipació i d'atenció logopèdica per part del CREDA. Les sessions d'anticipació es realitzen en l'espai horari d'optatives, estudi alternatiu, i, en el cas d'alumnes amb un retard important comunicatiu i lingüístic que no poden seguir el currículum de llengua, en hores de llengua que després es compensen fora d'horari, on reben l'atenció logopèdica, i per tant, part del currículum de llengua

○ **Espai per fer l'anticipació**

L'espai on es realitza l'anticipació ha de tenir unes bones condicions acústiques, sense sorolls ambientals i amb una bona il·luminació. És important que durant el temps que es realitzi no hi hagi present ningú més que els implicats en la tasca (professor i alumne/s) i el material necessari (pissarra, connexió a internet...) per poder realitzar la sessió.

VALORACIÓ DEL RECURS

Tot el professorat que ha utilitzat el recurs de l'anticipació al llarg d'aquests anys l'ha valorat molt positivament. Assenyalen, principalment, que a partir del treball directe amb l'alumne poden arribar a conèixer i "fer-se" càrrec de la informació que li arriba o no a l'alumne, de quan la dificultat ha estat d'accés a la informació, o en els coneixements previs, en l'endarreriment dels aprenentatges, o en la dificultat pròpia de la matèria.

Haver d'anticipar les sessions setmanals que realitzaran, els fa plantejar la seva manera d'explicar, programar, seleccionar, i els ajuda a situar-se en el context més real i proper a l'alumne.

Sobretot, els ajuda a fer-lo participar després a l'aula ordinària, ja que el professor confia i sap les possibilitats reals de l'alumne perquè ho ha pogut anticipar. L'anticipació millora la participació a l'aula i, per exemple, quan es corregeix, l'alumne sord participa, està atent, explica les seves experiències i dóna opinions i adquireix una actitud proactiva a l'aula.

Facilita l'avaluació, permet avaluar si la dificultat ha estat purament lingüística o del contingut, i s'assegura que l'alumne conegui els criteris d'avaluació i prengui consciència de la importància de cadascuna de les tasques a avaluar. Pot ajustar-se i utilitzar un llenguatge proper al seu nivell, ni massa simple ni massa difícil, ric en matisos i vocabulari i, per tant, poder fer inferències i relacions.

Amb el tutor estableixen una relació especial, personal i de confiança, imprescindible per poder resoldre els possibles conflictes que els permet anar avançant en el desenvolupament personal i social de l'alumne.

Els alumnes també valoren el recurs que reben de l'anticipació i participen en la previsió per al curs següent mitjançant un formulari i la conversa amb el tutor i els logopedes del CREDA. L'alumne amb pèrdua auditiva, a mesura que es va fent gran, ha de ser conscient de la informació que a vegades es perd a l'aula ordinària i de les estratègies que té per compensar-les, entre elles la sessió d'anticipació. També ha de conèixer quin és l'objectiu de l'anticipació, quines activitats s'hi realitzen i, a partir d'aquí, opinar sobre la necessitat de continuïtat en cursos següents. En general, tots els alumnes valoren molt positivament aquestes sessions ja que els proporcionen seguretat i tranquil·litat a l'aula ordinària i els permet establir un vincle més intens amb el professor.

Tanmateix, cal vetllar per no perdre mai el sentit i l'objectiu principal d'aquest recurs, la participació a l'aula ordinària, i no caure en el parany de convertir la sessió en un repàs o en l'elaboració de deures. Cal anar ajustant la resposta a les necessitats dels alumnes, i anar variant segons els diferents perfils. Ser flexibles i dinàmics i cercar un espai de reflexió i valoració conjunta amb els professionals implicats per anar millorant la tasca.

Durant aquests anys d'experiència, en general tot el centre, tant professors com alumnes, valoren positivament el recurs de l'anticipació. Tanmateix, això no exclou que s'hagi de continuar treballant perquè el centre sigui totalment accessible a tot tipus d'alumnat, i als

alumnes amb pèrdua auditiva en concret. En la mesura en que això es vagi aconseguint, no es necessitaran tantes mesures específiques i el centre esdevindrà realment inclusiu.

ANTICIPACIÓ CIÈNCIES NATURALS

La sessió d'anticipació era...

- Individual
- Amb altres companys sords

L'espai on la realitzaves era..

- Una aula
- Un departament
- La biblioteca
- El taller o laboratori
- Sense un espai fix
- Altres

Assenyala les activitats que has realitzat més sovint en aquestes sessions :

- El professor explica el més important del tema abans de la classe amb el grup
- Fer esquemes, mapes conceptuals, resums... conjuntament amb el professor
- Anticipar deures o activitats difícils
- Veure vídeos, presentacions multimèdia o imatges per complementar conceptes o explicacions
- Explicar com serà l'examen, com es puntua i quin tipus de preguntes hi haurà
- Corregir i comentar els exàmens una vegada realitzats
- Concretar les tasques a realitzar durant el trimestre
- Concretar què entra en l'avaluació, quan i com s'avaluarà l'assignatura
- Elaborar un glossari del tema o comentar el vocabulari bàsic
- El professor em pregunta què he entès a classe
- Explicar-me què veurem i farem a les sortides i excursions i les tasques que haurem de fer
- Consultar o ampliar informació d'Internet
- Altres.....

Quin aprofitament n'has tret d'aquesta hora? Puntua de l'1 al 5.

	1	2	3	4	5	
Molt poc.	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	Molt

Creus que necessites aquesta hora d'anticipació el curs vinent?

- Sí Per què?
- No Per què?

Comentaris

.....

Taula 2. Formulari de valoració alumne sobre l'anticipació

Referències Bibliogràfiques

- Acosta, V. (2006). *La sordera desde la diversidad cultural y lingüística. Construyendo centros inclusivos en la educación del alumnado con sordera*. Barcelona: Masson-Elsevier
- Cardona, M. C. i altres (2010). *Alumnat amb pèrdua auditiva. Escuela Inclusiva-3*. Barcelona: Graó.
- FIAPAS (Jáudenes, C. i altres) (2004). *Manual básico de formación especializada sobre discapacidad auditiva*. 3a. ed. Madrid: Fiapas (2008).
- Jorba, J., Gómez. I. i Prat, A. (coords.) (1998). *Parlar i escriure per aprendre. L'ús de la llengua en situació d'ensenyament-aprenentatge des de les àrees curriculars*. Bellaterra: UAB / ICE. Sèrie Eines i Estratègies, 7.
- Marchesi, A. (1999). «Desarrollo y educación de los niños sordos». A A. Marchesi, C. Coll i J. Palacios (eds.), *Desarrollo psicológico y educación 3. Trastornos del desarrollo y necesidades educativas especiales* (2a ed.). Madrid: Alianza, Psicología y Educación, 39.

Nº 40 (2a.època) 05.04.2014

URL: www.ambitsaaf.cat

ISSN: 2339-7454

Copyright ©

Valero, J. (1993). Los elementos facilitadores de la comprensión oral empleados por el profesor del aula regular con adolescentes sordos. *Comunicación, Lenguaje y Educación*, núm. 18, pàg. 101-113.

WEBS d'interès

CREDA-Centres de recursos per a deficients auditius: [Http://www.xtec.cat/web/serveis/serveis/see/creda](http://www.xtec.cat/web/serveis/serveis/see/creda)

FIAPAS: <http://www.fiapas.es>

INS MIQUEL MARTÍ I POL: <http://mmpol.cat/>

Correspondència amb les autores: *Carme Martínez Ruiz*. Coordinadora Pedagògica. Institut Miquel Martí i Pol. E-mail: cmarti95@xtec.cat. *Núria Sadurní Montell*. Logopeda. CREDA Baix Llobregat. E-mail: nsadurni@xtec.cat